

LANGUAGE AND ROMANIAN IDENTITY IN THE PRESS OF THE DIASPORA

Doina Butiurcă, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Târgu-Mureș

Abstract: The theme of our research is the Romanian press in Diaspora. The media, so as the lectorates represents interfaces between language, culture, Romanian values and the cultural background of the adoptive countries. We stopped (selectively) to a few of the models that promote the Romanian language in the press of the European Union countries, Canada and the United States. The idea that develops our study on the coverage of a language / a culture in general is that the promotion / media occurs in many foreign languages, respecting several factors: 1.delimitation of the concepts of identity and culture; 2.the involvement of state`s institutions through viable policies of cultural marketing; 3.the promotion of Romanian language, as an unitary and literary language, through the medium of foreign universities, of the press / media. Theoretical assertions in terms of which the theme is addressed both concern: a people's cultural values (explanatory value, the identity, cultural relativism, etc.). The most commonly used sense of culture in the diaspora media is spiritual or artistic achievement (given the language, literature, music, art, drama). In our view, this value is able to individualize, to promote Romanian identity in the cultural diversity of Europe, on the one hand, and realize bridges with other contexts / cultural backgrounds, on the other hand.

Keywords: Romanian, Latin fascination, Dacianism, traditional culture

I.Reviste românești în diaspora

Mass-media, asemenea lectoratelor reprezintă interfețe între limba, cultura, valorile românești și mediul cultural al țărilor de adopție. Ne-am oprit (selectiv) la câteva dintre modelele de promovare a limbii române în presa din țările Uniunii Europene, Canada și Statele Unite ale Americii.

Depășind aserțiunile teoretice, care sunt publicațiile ce întrețin identitatea limbii române, promovând formele de cultură, istoria, religia pe diferite continente, menținând solidaritatea și legătura cu matricea de spiritualitate și istorie ?

In Canada: *Alternativa*, Toronto, publicație lunară de politică, cultură, știri și publicitate, director Alexandru Tomescu (perioadă de apariție, 2003-2013); *Atheneum*, revistă lunară de Cultură a românilor din Canada (perioadă de apariție 2001-2013); *Faptu` Divers*, primul săptămânal românesc din Canada; *Observatorul*, revistă lunară, publicată în Toronto, director Puiu Dumitru Popescu (perioadă de apariție, 2002-2013); *Pagini românești* apare la Montreal și are ca director pe George Sava ; *Calea de lumină*, revistă lunară de Misiune Creștină (perioadă de apariție, 2006-2012) ; *Zigzag român-canadian*, Quebec (2005-2013), director -Ionuț Dupleac

În Statele Unite ale Americii: *Clipa*, revistă independentă de informație socio-politică și cultură, editată săptămânal în Statele Unite ale Americii. Este cea mai veche revistă românească din Statele Unite în circulație. Are drept motto o maximă aparținând lui Demostene : "Adevărul nu este întotdeauna același lucru cu propria-ți părere" ; *Curentul Internațional*, săptămânal independent de știri, analize și opinii, director Ștefan Străjeri (SUA) ; *Romanian Times* (perioadă de apariție, 2007-2013) cu rubricile : Cultură, Meditații creștine, Politică și Mica Publicitate; *Meridianul Românesc* (Micro-Magazin pe teme de cultură, culte, actualități, comunitate etc); *New York Magazin*, ziar al comunității românești din New York ; *Viața Creștină*, revistă teologică trimestrială, bilingvă, a Bisericii Ortodoxe Române "Sfânta Treime" din Los Angeles, cu o apariție constantă între anii 1992-2013.

Tribuna Românească este ziarul independent al românilor americani editat la Chicago, apare actualmente lunar, on –linea și în formă tipărită. Prima ediție a apărut în 2002.

În Spania: *Universul românesc* este o revistă fondată la Madrid, în 2006 etc ;

În Marea Britanie : *Români în UK* , publicație orientată, în special, spre relațiile culturale bilaterale româno-engleze, spre instituții și comunitate. *British Medical Journal* este una dintre puținele reviste de specialitate, editată sub egida Asociației Medicale Britanice încă din 1837. Publicația și-a câștigat o largă audiență în lume, prin articolele de înalt nivel științific, din domeniul medical. Ediția în limba română promovează din 1999 până în prezent, oferta de informație din medicină, prin perspectiva internațională și prin varietatea problematicii abordate (în rubrici ca : *Editoriale, Știri, Cercetare, Sinteze clinice, Practica medicală*).

În Franța : *Asymetria* subintitulată *Revistă românească de cultură, critică și imaginație*, cu apariții lunare din 2006 ;

În Germania: *Curierul Conservator* este o publicație creștină românească on-linea ;

Revista *AGERO* Stuttgart este un magazin cultural și de informație. Revista este găzduită în paginile de internet, din 2004.

În Ungaria, apare *Foaia românească*, săptămânal al românilor din Ungaria.

În Austria, *RumKirche*, este foaia de comunicări a Bisericii Ortodoxe Române, având o apariție constantă la Viena, din martie 1993. Articolele publicate sunt în limbile română și germană (pentru cititorii austrieci). Din 2009, anul înființării Centrului cultural-religios "Dumitru Stăniloae" din Viena, aceasta publicație a introdus rubrica Cerc „Dumitru Stăniloae”

În Israel: a fost creat un portal web *ISRO-PRESS*, la sfârșitul anului 2007 cu ajutorul firmei *Alpas Solutions* din Canada, care colaborează de multă vreme cu agenția israeliană de presă. Un alt portal web *România –Israel*, își propune să devină puntea de legătură și cunoaștere a românilor din România, a vorbitorilor de română din Israel, dar și „a românilor de pretutindeni”. Scopul mărturisit este posibilitatea de a interacționa, de a împărtăși impresii, gânduri, experiențe între cele două comunități, atât de diferite. Cotidianul *Viața noastră* este una dintre publicațiile israeliene în limba română.

În Belgia : *Rombel*, subintitulată *Români în Belgia* reprezintă identitatea celei mai mari comunități virtuale independente a românilor din Belgia, creată în 2002, având drept scop declarat, „informarea și liberul schimb de informații”, promovarea „imaginii României și a românilor în Belgia și în lume” (*Rombel, Despre noi*). Promovarea culturii și a spiritualității românești în Belgia se realizează prin numeroase alte mijloace media, dintre care: Transmisii TV live (în direct sunt transmise activități culturale, evenimente religioase din Biserica „Sf. Nicolae “din Bruxelles - o premieră absolută în diaspora românească), Programe TV românești on-linea etc. Tot o premieră a diasporei românești de pe bătrânul continent este publicarea (în versiune tipărită și on-linea), a volumului „Ghidul Românilor în Belgia »

II. Politici de promovare a identității culturii române în revistele din diaspora

II. 1. Realități sud-est europene și deschidere spre universal

Concomitent cu utilizarea – în politica internațională- a conceptelor de *Uniune Europeană, globalizare, integrare* etc se produce în presa românească o modificare de metodă, de discurs, de mentalitate, sub două aspecte.

Amprenta istorico-geografică și culturală rămâne, fără îndoială, un factor definitiv în formarea personalității umane și în promovarea identitară a unui popor. Aprofundând subiectele abordate în paginile revistelor din diaspora nu putem trece neobservat faptul că

acest factor epigenetic rămâne „invarianta » tipic românească, în variantele diferitelor medii socio-culturale și istorice ale lumii. Dintre numeroasele informații despre pământul natal și istoria acestuia, conștiința elimină în exil, tot ceea ce este individual, menținând doar generalul, esența. Privite din perspectiva acestei „constante », revistele românești din diaspora franceză, canadiană și americană au ca centru de interes, caracteristicile fundamentale ale individualității noastre. Studiile sunt organizate după același tipar general de promovare. Există rubrici permanente sau cvasi-permanente pentru problemele privind Pontul Euxin și istoria românilor (*Alternativa*, Canada), Dacia Felix și substratul traco-dac (*Clipa*, SUA), latinitatea, individualitatea limbii române în contextul romanității Occidentale etc.

Cel de-al doilea aspect privește modificările de metodă, privind raportul dintre dimensiunea locală, sud-est europeană și dimensiunea universală a subiectelor abordate. Semnatarii articolelor nu se limitează pur și simplu la relatarea evenimentelor socio-culturale ale României actuale. Axa de valori cunoaște extensii ale culturii/istoriei naționale spre cultura/istoria universală, evitând astfel marginalizarea imaginii României în raport cu Occidentul. Majoritatea publicațiilor realizează conexiuni între concepte, personalități de excepție și/sau evenimente est-europene și relevanța acestora la nivel universal. Iată câteva exemple : *Blogul ideologic* semnat de Titus Filipaș în revista *Asymetria* (Paris) este un model elevat de a face ideologie, de a medita pe teme de scolastică, antropologie, mitologie, limbă. Metodologic, autorul își propune o serie de deziderate pe care le abordează prin prisma unor concepte cu valoare universală. *Paidea, educația* este unul dintre aceste concepte ([Discursul despre educație al lui Talleyrand-Périgord și o reacție a feminismului englezesc](#) (*Asymetria*, 2013), *Discurs despre educație* (*Asymetria*, 2013), „Substanță și prezență în paidea grecească (*Asymetria*, 2013) ; „*bun* », „*bun în sine* » este un alt concept (*Bunul în sine*, 2013). Logosul, statutul limbii române, în special, în contextul limbilor indo-europene este tema preferată, mai cu seamă, în polemica protocronistă despre grecizarea și/sau italianizarea limbajului românesc, din secolele trecute// despre gramatica descriptivă și gramatica generativă (*Dificultăți Prima Facie*, 2013; *Gramatica generativă*).

Din sfera științei și a tehnicii, publicațiile canadiene și americane (*Alternativa*, *Observatorul* din Toronto) consemnează informații referitoare la relevanța științifică a unor personalități, fie prin acordarea trofeului de excelență (în 2012, prof.univ dr. Marioara Godeanu, cercetătoare și inovatoare, primește acest trofeu în România), fie prin includerea acestora în Enciclopediile naționale. E cazul Smarandei Brăescu inclusă în paginile *Enciclopediei personalităților din România* (coord. George Marcu, cuvânt înainte acad. Marius Sala, lucrare publicată de Editura Meronia, București, 2012). Ceea ce au în comun – oamenii de știință și de cultură români, evocați în revistele din diaspora este spiritul inovator, de avangardă (Gheorghe Lazăr, fondatorul învățământului în limba română, Spiru Haret, reformator al învățământului românesc), deschiderea spre valorile universale (Eugen Bădărău, fondatorul școlii românești de fizica plasmei, Elie Carafoli, părintele avioanelor IAR, Henri Coandă, inventatorul avionului cu reacție, Gogu Constantinescu, creatorul teoriei sonicității și exponent al României în Anglia). Pentru semnatarii rubricilor consacrate fenomenului științific românesc, timpul este un prezent continuu, pulsând de semnificație numai prin valoarea umană și intelectuală. În cadrul rubricii *Aniversări și personalități*, revista *Observatorul* din Toronto pare să elimine nota locală și chiar granițele dintre știință, politică, limbă, arte. Stau sub același semn egalizator al MEMORIEI VALORILOR, personalități de prim rang ale literaturii române și canadiene (Mihai Eminescu, Grigore Vieru „poetul luptător unionist, care ne-a lăsat o mostenire, ce trebuie păstrată. » - nota Ion Anton Datcu, Hellen Keller *Observatorul*, 2013), oameni politici din România și Anglia (Margaret Thatcher, I.C. Brătianu), artiști (Dan Grigore), muzicieni (Dorin Teodorescu, „Voivodul Operetei », Maria Slătinaru Nistor), oameni de teatru (Tamara

Buciuceanu-Botez, George Constantin), istorici (Gheorge Buzatu). Această modificare de perspectivă a memoriei valorilor este de mare interes, dat fiind faptul că vizează o parte dintre acele personalități ale istoriei/ culturii românești, care – departe de a fi marginale-apațin Europei/lumii întregi.

Ineditul informațiilor cuprinse în *eseuri*, relevanța unui subiect nou în istoria gândirii europene, ca și ingeniozitatea raționamentului eseistic recomandă circuitului universal multe dintre eseurile presei românești din diaspora. Ne vom opri la câteva exemple : eseurile consacrate artelor, în general – în revista *Universul Românesc* (Madrid) sunt situate în sfera istoriei ideilor, a dezvoltării modelelor intelectuale europene. Eseurile pe tema suprarealismului, a poeziei românești receptate în Spania – scrise în limbile română și spaniolă - mențin viu interesul pentru cultura românească, prin studiile lui Gabriel Parlea, Carlos Fernández de Pablo (*Del surrealismo rumano al parisino o viceversa*), Liliana Petcu (*Nichita Stanescu – El mago del lenguaje en la Metapoesia*) etc. Un eseu pe tema „Festivalului de Dans American »semnat de Vavila Popovici nu se rezumă la o descriere banală a evenimentului cultural. Dansul american este prilej de a face conexiuni cu etimologii din aramaică („Cuvântul *Mana* este tradus în aramaică drept navă de lumină »), cu elemente de psihologie abisală și mitologie paleo-orientală (Babilon, Egipt, Israel), cu filozofia orientală („Lupta contrariilor, între Yin și Yang, atracția dintre ele, echilibrul perfect obținut, iată semnificația acestui dans! Yin fiind reprezentat prin elementul feminin asociat nopții, apei și pământului, Yang reprezentând elementul masculin asociat luminozității, focului și vântului - exprimarea forței cerești »). Prin schimbarea strategiei auctoriale, a accentului, eseu de factură existențialistă (Ștefan Lucian Mureșnu, *Spiritul continuă existența nefiindă a omului viu*), de filozofie socială aduce modificări de nuanță, prin apelul permanent la izvoarele ființei, ale faptului social, prin semnificația universală.

II. 2. Rolul dialogului intercultural în promovarea identității românești

Domeniul istoriei are grade diferite de reprezentare, de la o publicație la alta; există atitudini variate de promovare a imaginii României, de la un autor la altul, de la o perioadă istorică la alta. Numeroase pagini de istorie, ocluate nu fără interes, in perioada totalitarismului sunt scoase la lumină din rațiuni multiple: relevanța unor tratate care au modificat imaginea geopolitică a Europei actuale, reabilitarea imaginii Coroanei României în Europa etc.

Unele publicații au rubrici permanente, consacrate „istoriei ascunse » a lumii (*Istorie ascunsă*, în *Curentul Internațional*, SUA), care generează dialoguri interculturale de mare interes : operațiunile de sabotaj în relațiile diplomatice dintre țările blocului comunist (Silvia Jinga, *România între Rusia și Ungaria*, *Curentul internațional*, 2013), „omourile ritualice » de odinioară (Ion Coja, *Minți, Oiște !Minți întruna !...în Curantul internațional* 2013), manipulările din istoria țărilor sud-est europene, din România, în special, ale căror consecințe s-au resimțit în Europa (Ioan Ispas, Generalul Rădescu - *De la manipularea de atunci la una din zilele noastre*), tragedia românească de la Cotul Donului, unde au căzut în bătălia din 1942, peste 150.000 români (Vasile Șoimaru, Chișinău, 2012, în *Curentul internațional*), români americani la serbările Marii Uniri din 1929 (Ștefan Străjeri), abuzuri juridice de mai bine un veac, în Transilvania (Nicolae Balint, 2012, *Curentul Internațional*). În presa românească din Canada și SUA s-a scris mult PRO și CONTRA despre ex-regele României (Relațiile dintre Regele Mihai și Mareșalul Ion Antonescu, autor Ioan Ispas) etc.

Toate acestea sunt evenimente, realități ascunse ale diplomației românești al căror interes nu este unul limitativ, ci situat în contextul european.

Prin recenzii, traduceri, volumele aparținând autorilor străini, pe tema istoriei Europei (Larry Watts, *With Friends like These*, 2010 etc) sunt bine promovate în România, în timp ce studiile aparținând unor personalități obscurizate de destinul istoric (Aurel Cioran, fratele mezin al gânditorului Emil Cioran), semnate de intelectuali de aleasă cultură din România (Ion Coja, vol. *Marele Manipulator*, Editura Națiunea, București) sunt promovate în Canada, Statele Unite etc Abaterea mass-media postrevoluționară de la problemele culturii românești ia forme incisive în presa de pe continentul american.

Deformarea adevărului istoric a devenit o sursă de polemică acerbă, manifestată printr-un discurs intracultural și / sau intercultural de mare deschidere europeană și probitate științifică. Rămân prin densitatea culturii lor, partizani ai adevărului istoric, personalități de elită din România, Republica Moldova, Canada, Statele Unite: Acad. Nicolae Dabija, Chișinău „Ilie Bratu-un porc cu aripi de înger»; pof.univ.dr. Ioan Coja, București „Urmașii Romei»(2011); etc. Memoria perioadei totalitariste ocupă sute de pagini în aceste publicații („Cu Ștefan Andrei despre comunismul românesc», Silvia Jinga, Mihigan, SUA, în *Curentul Internațional*, 2013).

Discursul jurnalistic este bine adaptat dialogului intercultural, mai cu seamă, în problemele legate de mistificarea etnogenezei poporului român și a originii/ locului de formare a limbii. Unul dintre exemple este reprezentat de generalizările la nivel național, privind rolul grupelor de sânge în determinarea genetică a românilor, pe care Neagu Djuvara le realizează, fără argumente solide. Replica prof. univ dr. Ion Coja nu întârzie :„ ..faptul că nu există decât vreo patru-cinci grupe de sânge pentru câteva sute de popoare descurajează orice încercare de a pune vreo bază pe asemenea argumente. Între timp însă a apărut cercetarea genetică, cu rezultate extrem de sigure. Acolo ar trebui să meargă dl Djuvara ca să afle cât este de corcit neamul românesc. Îi recomand cercetările făcute de antropologii de la Iași, recente, potrivit cărora genomul european este foarte curat păstrat în spațiul românesc, iar acest spațiu se dovedește a fi un punct de plecare, o vatră străbună pentru multe populații europene care de aici au plecat, au roit în lume, atât spre Vest, cât și spre Est.» (în Ion Coja, Neagu Djuvara și românii, *Curentul Internațional*, 2011).

Accente critice la adresa fenomenului de aculturație din mass-media regăsim în articole ca „Fratele risipitor și destinul unor români de elită», semnat de Ștefan Strajer :„ Impresia pe care mi-o lasă peisajul României postrevoluționare este că marginalizează în ritm galopant cultura în numele „ratingului”, vânat cu orice preț și fără teama că tocmai astfel se face vinovat de deformarea gustului pentru frumos la tinerele generații. Minimalizarea culturii, care dispare tot mai evident de pe ecranele televizorului în favoarea scandalurilor mondene și politice, are în mod inevitabil ca efect și ignorarea unor personalități, pe care timpul le cuprinde în malaxorul lui neiertător. De aceea, se cuvine salutat orice efort de a aduce în lumina literei de tipar a unor oameni exemplari pentru un domeniu sau altul al vieții noastre naționale.» (Ștefan Strajer, în *Curentul Internațional*, 2013).

Considerăm în concluzie, că punerea în valoare a numeroase segmente necunoscute din istoria relațiilor diplomatice, politice ale României cu celelalte state ale Europei este oportună promovării exegetice a istoriei/ culturii românești. Sunt diferențele care definesc propria identitate.

BIBLIOGRAFIA

Eliade, Pompiliu, *Influența franceză asupra spiritului public în România. Originile*. Colocviul „Idea europeană” București, Fundația Concept&Editura Humanitas, București, 2000.

Marcu, A., *Romanticii italieni și români*, București, 1924.

Sala Marius, *Limbi în contact*, Editura Enciclopedică, București, 1997.

Sala, Marius; Vintilă-Rădulescu, Ioana. *La langue roumaine face a l'intégration européenne*. In: *Academica*, 2003, 13, nr. 19, p.12-15.

Tagliavini, Carlos, *Un frammento di storia della lingua rumena nel secolo XIX. L'italianismo di Ion Heliade Rădulescu*, Europa Orientale, 1926 etc

Troc, Gabriel, *Curs de antropologie culturală*, Centrul de Formare Continuă și Învățământ la Distanță, UBB, 2008.

Vintilă-Rădulescu, Ioana, *Sociolingvistică și globalizare*, Editura Oscar Print, București, 2002.

SURSE

Chețan, Octavian, Sommer, Radu (coord.) *Dicționar de filozofie*, Editura Politică, București, 1978.

Enciclopedia personalităților din România, coord. George Marcu, cuvânt înainte acad. Marius Sala, Editura Meronia, București, 2012.

Genium- Presa din Diaspora- Genium .ro